

MBS187

ARIEL HUNGARY - BIBLIATANÍTÁSOK

ÁDÁM ÉS ÉVA TEREMTÉSE

Dr. Arnold Fruchtenbaum

ARIEL

HUNGARY

bibliatanitasok.hu

BIBLIATANITASOK@GMAIL.COM

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS – I. Mózes 2:4

I. AZ EMBER TEREMTÉSE – I. MÓZES 2:5-7

A. A háttér – I. Mózes 2:5-6

B. Az ember formáltatása – I. Mózes 2:7

1. Az ember anyagi része – I. Mózes 2:7a

2. Az ember anyagtalan része – I. Mózes 2:7b

II. AZ ÉDEN KERTJE – I. MÓZES 2:8-14

A. A kert ültetése – I. Mózes 2:8-9

B. A kert folyói – I. Mózes 2:10-14

III. AZ ÉDENI SZÖVETSÉG – I. Mózes 2:15-17

A. Fizikai munkavégzés a kertben – I. Mózes 2:15

B. Engedélyezett és tiltott ételek a kertben – I. Mózes 2:16-17a

C. Az engedetlenség büntetése – I. Mózes 2:17b

IV. A NŐ MEGTEREMTÉSE – I. MÓZES 2:18-25

A. A kerti helyzet – I. Mózes 2:18

B. Ádám szükségének felfedezése – I. Mózes 2:19-20

C. A nő formáltatása – I. Mózes 2:21-22

D. Ádám válasza – I. Mózes 2:23

E. A házasság fogalma – I. Mózes 2:24

I. MÓZES 2:4-25

Ez az égnek és a földnek eredete, a mikor teremtettek. Mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté. I. Mózes 2:4

BEVEZETÉS: I. MÓZES 2:4

Ez az égnek és a földnek eredete, a mikor teremtettek. Mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté.

Ez a *YHVY Elohim* vagy *Jehova Isten* összetett név említése a Bibliában, melyben a Jehova Isten személyes neve, és az *Isten*, vagyis *Elohim* szó együttesen szerepel. A második és harmadik fejezetben ez az alak összesen tizenkilencszer fordul elő, ezek után pedig már csak egyszer fordul elő a Tórában, vagyis a törvényben, II. Mózes 9:30-ban. Mózes öt könyvén kívül még körülbelül hússzor fordul elő, elsősorban I. és II. Sámuel könyvében, I. és II. Királyok könyvében, és I. és II. Krónikák könyvében.

Figyeljük meg, hogy a fenti kifejezés *a mikor* (angolban: *azon a napon* – a szerk.) héberül a *nap* szó a *yom*. Amikor ezt a szót így önmagában használják, akkor a *yom* egy huszonnégy óránál hosszabb periódusra is utalhat. Csak akkor utal a *yom* szó kizárólag huszonnégy órás időtartamra, amikor egy számmal együtt használják. Valójában ebben a versben *a mikor az Úr Isten a földet és az eget teremté* kifejezés a teremtés megelőző hat napjára utal. Ennek ellenére ez nem szolgál bizonyítékul semmiféle „nap kor” elméletre, mert I. Mózes 1-ben a *nap* szót egy számmal együtt használták, s ezért mindenképpen huszonnégy órás periódusnak kellett lennie.

A 4. vers a bevezetése az I. Mózes 4:26-ig terjedő szakasznak. Ez a rész tartalmazza Ádám nemzetségtáblázatát, és elmeséli, hogy mi történt az Isten által teremtett éggel és földdel. Őket végül megátkozták engedetlenségük miatt, így a romlás gyorsan terjedt az emberi fajon belül. A teremtésről szóló beszámoló szerint Isten háromszor áldott, majd a 3-4 fejezetekben háromszor megátkozott. Bár a 4. vers a bevezetése egészen az I. Mózes 4:26-ig tartó résznek, ez a tanulmány az emberrel csakis az 5-25. versekig tartó részben szereplő éden kertjével foglalkozik.

Ennek a résznek a teológiája hat dolgot tanít nekünk. Először is azt, hogy az emberben megvan a képesség arra, hogy Istent szolgálja. Másodszor azt, hogy az ember felelősséggel tartozik azért, hogy engedelmeskedjen az Úr szavának, beszédének. Harmadszor azt, hogy megalakult a házasság intézménye. Negyedszer azt, hogy az ember nagyobb hangsúlyt kap, mint a teremtés általában, ezért az ember teremtéséről több részletet tudunk meg, valamint Isten képeként az ember természetéről is nagyobb részletességgel szolgál. Ötödször azt, hogy Istennek különleges gondja és rendelkezése van az emberiség számára. Isten kezéből származott a kert, ahol az ember élt. Ádámnak különleges feladatot adott az állatok elnevezésében. Gondoskodott Éváról. Végül pedig a teológia azt tanítja, hogy Isten nem fogja elhagyni a teremtését.

A Bibliában van egy gyakran előforduló elv, amit az ismétlődés törvényének neveznek. Az ismétlődés törvénye egy olyan mintára utal, amelyben az Írás egy része megadja az események időrendi sorrendjét az esemény kezdetétől a végéig. Ezt az Írás egy második része követi, ahol még nagyobb részletességgel térnek vissza az első részben említett eseményekhez. Ez a rész, az 5-25. versek az ismétlődés törvényét követi. Az I. Mózes 1:1-2:3-ig tartó korábbi, első részhez tér vissza, azon belül is a teremtés hatodik napjához, és

részletesen beszámol arról, hogy hogyan teremtetett Ádám és Éva, és mi ennek a teremtésnek a rendje.

I. AZ EMBER TEREMTÉSE: I. MÓZES 2:5-7

A. A háttér: I. Mózes 2:5-6

Ez a rész kifejezetten az ember teremtésével kezdődik, és a föld kezdeti állapotának leírásával biztosítja a háttér az ötödik versben: *Még semmiféle mezei növény sem vala a földön, s még semmiféle mezei fű sem hajtott ki, mert az Úr Isten még nem bocsátott esőt a földre; és ember sem vala, ki a földet művelje.*

Vagyis a helyzet az, hogy valami hiányzott. *Még semmiféle mezei növény sem vala a földön* – és ez hiányzott. A héberben a *még* szó jelentése „még nem”, a *növény* szó pedig a vad pusztai cserjékre utal, s ezt a szót csupán három másik alkalommal látjuk a héber Bibliában (I. Mózes 21:15, Jób 30:4,7). A lényeg az, hogy *semmiféle mezei fű sem hajtott ki*. Ez látszólag ellentmond I. Mózes 1:9-13-nak, ami egyértelműen kijelenti, hogy már nőttek növények. Ez azonban mégsem ellentmondás, mert I. Mózes 1:9-13 általánosságban beszél a világról, s a világban akkorra a mező cserjéi már kihajtottak. Az 5. vers azonban kifejezetten az éden kertjét jellemzi. A kertben ekkor még nem voltak növények, hiszen Isten még csak ekkor tervezte a kertet, amely Ádám és Éva későbbi lakhelyéül szolgál majd. Elsősorban azért nem voltak még növények és mezei fűvek, mert *az Úr Isten még nem bocsátott esőt a földre*. Valójában csak a Noé-i özönvíz idején esik először eső a földön. Másodszor, *ember sem vala, ki a földet* – vagyis éden kertjét – *művelje*. Ismétlem, ezek a tények csakis éden kertjére vonatkoznak, ezért nincs ellentmondás I. Mózes 1:9-13-ban. Ez az emberi élet teremtésének háttere.

A 6. vers foglalkozik a föld öntözésével: *azonban pára szállott vala fel a földről, és megnedvesíté az egész föld színét.*

A héber *pára* szó az *eid*; ezt csupán egyetlen másik helyen találjuk a héber Bibliában, mégpedig Jób 36:27-ben. A lényeg az, hogy a földből pára szállt fel, és ez öntözte a földet, mely a növényi élet létrejöttéhez szükséges, és ez egészen a Noé-i özönvízig így is maradt.

B. Az ember formáltatása: I. Mózes 2:7

1. Az ember anyagi része: I. Mózes 2:7a

És formálta vala az Úr Isten az embert a földnek porából.

Az ember valódi formáltatása az ember anyagi részének megteremtésével kezdődött a 7. vers első részében: *formálta vala az Úr Isten az embert*. A héber *formálni* szó a *yatzar*, melynek jelentése „alakítani” vagy „terv szerint formálni”. I. Mózes 1:26-27 a héber *bara* szót használja, melynek jelentése „ő teremtett”. Ez olyan munkára utal, amit csakis Isten képes elvégezni: a semmiből teremteni. Ádám teremtése esetén a *yatzar* szó nem a semmiből való teremtésre utal, hanem a valamiből történő teremtésre. Bár ez a munka valamiből hoz létre valamit, mégis olyan munka, amelyet csakis Isten képes elvégezni. A héber szó jelentése „formálni”, vagy „egy bizonyos anyagból kialakítani”. II. Sámuel 17:28-ban, Ézsaiás 29:16-ban, és Jeremiás 18:1-17-ben például a fazekasra használja ezt a szót, aki az agyagot formálja. Ézsaiás 44:9-ben, és Habakuk 2:18-ban ugyanezt a szót használják az ötvösre, aki bálványokat készít. Ézsaiás 49:5-ben a Messiás testének a méhben történő megformálására is ugyanezt a szót használják. Tudjuk, hogy Isten formál, illetve alkot dolgokat: Zsoltárok 33:15 arról szól, hogy Isten alkotta a szíveket; Zsoltárok 94:9-ben Isten formálta a szemet; Zsoltárok 119:73-ban Isten teremtette az embert. Isten alkotta az emberi testet.

Az ember a *földnek porából* teremtetett. Az itt használt héber szó nem az *aphar*, ami *por*-t jelent, hanem az *adamah*, ami *föld*-et jelent. Az ember magából a *földből* teremtetett. Az itt leírt kép azt fejezi ki, hogy agyagból készül valami, amit a Biblia más helyeken is megerősít: Jób 4:19-ben például az emberiség *sárházak lakosai, akiknek fundamentumok a porban van;* Jób 10:8-9-ben Isten kezei *formálták az embert, mint valami agyagedényt*, és ismét porrá teheti őket; Jób 33:6-ban az ember *sárból formáltatott*; Ézsaiás 45:9-ben az ember agyagból készült. Mindez az ember szerény kezdetét hangsúlyozza, s valójában ez volt az első ember neve is, Ádámé, mely név a héber föld szóval áll rokonságban. Héberül *Adam* a neve, a föld neve pedig *adamah*. A legjobban talán így tudjuk lefordítani ezt a szófordulatot: „Isten a földből alkotta a földit”, s ez csodálatosan tükrözi azt, hogy Isten *Ádámot* az *adamah* -ből teremtette.

Az a tény, hogy a fentiek az ember eredetének szerény kezdetét hangsúlyozzák háromféleképpen látható a szavak egyéb helyeken történő használatából. Néha a szót a keveset érő dolgokra használják: I. Mózes 18:27: *por és hamu vagyok*; Józsué 7:6: *port hintének a fejükre*; I. Sámuel 2:8: *felemeli a porból a szegényt*; I. Királyok 16:2: *felemetelek a porból*; II. Királyok 13:7: *és olyanná tette, mint a cséplő pora*; Jób 2:12: *és port hintének a fejükre ég felé*; Jób 16:15: *a porba fúrtam be az én szarvamat* (fejemet); Jób 42:6: *bánkódom a porban és hamuban*; Zsoltárok 18:43: *apróra törtem őket, amilyen a szél elé való por, és megtapodtam őket, mint utca sarát*; Zsoltárok 72:9: *nyalják ellenségei a port*; Zsoltárok 103:14: *megemlékezik róla, hogy por vagyunk*; Zsoltárok 119:25: *lelkem a porhoz tapad*; Jeremiás siralmi 2:10: *port szórtak a fejükre*; Jeremiás siralmi 3:29: *porba teszi a száját*; Ezékiel 27:30: *port hintenek fejükre*; Mikeás 1:10: *porba heveredtem*; Jelenések 18:19: *és port hányván az ő fejükre*. A szó másik használata az ítéletet jelképezi: például a kígyó esetében I. Mózes 3:14-ben: *port egyél életed minden napjaiban*, és Ézsaiás 65:25-ben: *a kígyónak por lesz az ő eledele*. A harmadik szóhasználat a halált szimbolizálja: I. Mózes 3:19: *por vagy te s ismét porrá leszel*. Jób 7:21: *Hiszen immár a porban fekszem, és ha keresel engem, nem leszek*. Jób 17:15: *Leszáll az majd a sír üregébe, velem együtt nyugszik a porban*. Jób 20:11 *Csontjai, ha megtelnek is ifjú erővel, de vele együtt roskad az a porba*. Jób 21:26: *Együtt fekszenek a porban, és féreg lepi őket*. Zsoltárok 22:16: *A halál porába fektetsz engemet*. Zsoltárok 22:30: *Előtte hajtának térdet, akik a porba hullanak, és aki életben nem tarthatja lelkét*. Ézsaiás 26:19: *akik a porban lakoztak*; és Dániel 12:2: *akik alusznak a föld porában*.

A rabbik hagyománya szerint a port a világ minden részéről gyűjtötték össze, hogy Isten megalkossa Ádámot, és az oltár jövőbeni helyéről is hoztak port, hogy jelképezze az oltár eljövendő engesztelését az ember bűneiért. Az eddigiek tehát az ember anyagi részének teremtésével foglalkoztak.

2. Az ember anyagtalán része: I. Mózes 2:7b

És lehelt vala az ő orrába életnek lehelletét. Így lőn az ember élő lélekké.

Az ember anyagtalán részének teremtése a 7. vers második felének elején található: *És lehelt vala az ő orrába életnek lehelletét*. A héber *lehellet* szó a *neshamah*, és huszonöt alkalommal használja az Ószövetség. Itt a jelentése az életre-keltés, ettől lesz az ember *élő lélekké*. Jób 32:8-ban spirituális megértést eredményez: *a Mindenható lehellése, ami értelmet ad neki*. A *neshamah Elohim*, vagyis Isten *neshamah*-jának az eredménye az, hogy erkölcsi képességgel ruházza fel az embert.

A 7. vers így folytatódik: *Így lőn az ember élő lélekké* (vagy szellemmé). A héber *lélek*, szó a *ruach*. Ezt a szót használják Istenre, az emberre, az állatokra, sőt még a hamis istenekre is. A

neshamah szót kizárólag Istenre és az emberre használják egyetlen kivételtől eltekintve. Ez a kivétel I. Mózes 7:22, amikor is elvontan állatokra használják a szót. Ez a *neshamah* hozza létre az életet az emberben. Ha Isten visszavonná a lelkét, vagyis a *ruach*-ot, és a leheletét, vagyis a *neshamah* -t, akkor Jób 34:14-15 szerint: *elhervadna együtt minden test, és az ember visszatérne a porba.* Zsoltárok 104:29 *Elveszed a lelköket (neshamah), kimúlnak, és porrá lesznek újra.* Ézsaiás 3:1: *akinek egy lehelet (neshamah) van az orrában, mert hát mire becsülhető ő?* Ez az az elv, mely létrehozta az életet az emberben.

De mi a helyzet az emberrel az állatok viszonylatában? A *neshamah* szót csak egyszer használják az életre az állatokkal kapcsolatban (I. Mózes 7:22-ben), ám csakis az ember kapja meg közvetlenül a *neshamah*-ját. A lényeg az, hogy mind az emberben, mind pedig az állatokban jelen van az élet lelke, ám csak az ember örök, mert neki adatik meg különleges módon a *neshamah*. Az állatok a haláluk után nem léteznek, az ember anyagtalan része azonban tovább él a halála után is, bár az ember anyagi része meghal. Mindez azt jelenti, hogy az ember lélek. Az eredmény az, hogy az ember *élő lélekké* vált. Két héber szó létezik az *élő lélek* kifejezésre: az első a *nephesh*, amelynek jelentése „lélek”, a másik pedig a *chayah*, amelynek jelentése „élet”, vagy „élő”. Bár a *nephesh chayah* az emberben van, az állatokban is megtalálható. Az állatokra vonatkozó *nephesh chayah* I. Mózes 1:24, 30, és 2:19-ben látható. Ismétlem, a különbség az, hogy az állatok élő lelke a test átmeneti életéhez köthető, így amikor a test elpusztul, az élet elve, vagy az élet lelke nem folytatódik. Az emberrel azonban más a helyzet. Az ember lelke örökkévaló lélek, folyamatosan él. Amikor végül az ember fizikai vagy anyagi része meghal, az ember anyagtalan része továbbra is létezik. A testhez hasonlóan az ember lelke hihetetlenül összetett. Először is örök, ami az állatok életelvére, az állati lélekre nem igaz. Ugyanezt a dolgot erősíti meg I. Korinthus 15:45: *Lőn az első ember, Ádám, élő lélekké.*

Itt vannak tehát ezek a kifejezések, vagy kifejezés kombinációk, melyeket az emberre és állatokra egyaránt használnak. A különbség az, hogy az állatoknál ez átmeneti, és meghal a testtel együtt. Az ember esetében pedig örök; a test meghalt, de az ember anyagtalan része továbbra is létezik. Mivel mindketten rendelkeznek a lélek-szellem elvével, mi a lényegi különbség? A legfőbb különbség, ami az embert örökkévalóvá, az állatokat pedig nem örökkévalóvá teszi az, hogy az ember igen egyedi, hiszen Isten képmásával bír. Az állatok nem Isten képére lettek teremtve. Ettől a kulcsfontosságú különbségtől az ember örökké él. Ezenkívül az embereknek és az állatoknak egyaránt van anyagi részük, amelyek meghalnak. A másik alapvető különbség azonban az, hogy az állatok teste soha nem kerül feltámasztásra, mivel nem rendelkeznek örök lélekkel. Mivel hiányzik belőlük az örök lélek, ezért lehet az állatokat megölni, és a húsukat megenni – ez később, a Noé-i szövetség során lép érvénybe I. Mózes 9-ben. Az emberiség hívő és nem hívő tagjai is feltámadnak egy napon, bár két különböző végzetre támadnak fel, mindketten megtapasztalják a halálból való feltámadást. Ismétlem, bármilyen hasonlóság van is az emberek és állatok anyagi és anyagtalan része között, az ember örökké létezik, mert kizárólag ő lett Isten képére teremtve.

II. ÉDEN KERTJE: I. MÓZES 2:8-14

A. A kert ültetése: I. Mózes 2:8-9

És ültete az Úr Isten egy kertet édenben, napkelet felől, és abba helyezteté az embert, akit formált vala.

Ebből a nézőpontból a *napkelet* Mezopotámiát jelenti, éden keleti részét. Ádám éden nyugati részében lett teremtve, s most Isten ültet egy *kertet édenben, napkelet felől* a 8. vers elején.

Ültete az Úr Isten egy kertet, ami megoldotta az 5. versben szereplő előző állapotot, amikor még nem volt vegetáció. Isten tette miatt a vegetáció most teljes mértékben virágzásnak indult. Bár mi „éden kertjének” nevezzük, valójában a kert édenben van, és meghatározott helyre utal. Az *éden* szó szótövének jelentése „öntözés”. Láthatjuk a szótó jelentését Zsoltárok 36:9-ben. Az Ószövetségben tizenháromszor találjuk meg a szót egyes számban, többes számban pedig háromszor. A szó etimológiai jelentése „jól öntözött hely”, ahogyan ezt I. Mózes 13:10 is kifejezi. Háromszor láthatjuk egyértelmű módon, hogy a kert nem azonos éden egészével (I. Mózes 2:8,10, 4:16). Ismétlem, nem éden kertjéről van tehát szó, hanem egy kertről *édenben*.

A szöveg a 8. vers második részében folytatódik: *és abba helyezteté az embert, akit formált vala*. Az ember ide lett helyezve, ez lett a lakhelye; itt lakott ártatlansága idején. Az édenre és a kertre használt egyéb szavak között megtalálható az Úr kertje (I. Mózes 13:10, Ézsaiás 51:3), és Isten kertje (Ezékiel 28:13, 31:9). Emlékezzünk, hogy soha nem éden kertjének nevezik ezt a helyet, hanem az *édenben* lévő kertnek.

A 9. vers aztán elmondja, hogy Ádám megismerte a kert fáit. *És nevelte az Úr Isten a földből mindenféle fát, tekintetre kedvest, és eledelre jót, az élet fáját is a kertnek közepette, és a jó és gonosz tudásának fáját.*

Minden fa két követelménynek felelt meg. Először is, mindegyik fa *tekintetre kedves, és eledelre jó*, vagyis tápláló volt.

Az első fa, amit az *élet fájának* hívnak, a *kert közepette* volt. Ez a fa az élet tökéletes állapotban történő fenntartásának és elősegítésének eszköze. Örökre megerősíti az embert fizikai létében. A fizikai halál lehetetlenné válik akkor, ha valaki eszik a fáról. Éden kertjének közepére helyezték. Ugyanerre a fára vonatkozó utalásokat találunk I. Mózes 3:22, 24-ben, Példabeszédek 3:18, 11:30, 13:12, 15:4-ben, Jelenések 2:7, 22:2,14 és 19-ben.

Utána megemlíti a második fát: *a jó és gonosz tudásának fáját*. Ezt a fát csupán itt, és még I. Mózes 2:17-ben említik. Azt az elvet képviseli, melyben az egyénnek hatalmában áll eldöntenie, hogy mi áll a saját jól felfogott érdekében, és mi nem, például az, hogy olyan legyen-e, mint Isten. V. Mózes 1:39 is használja ezt az elvet a fiatalok tekintetében, akik már elég idősök ahhoz, hogy felelősségteljes döntéseket hozzanak; I. Királyok 3:9 is a felelősségteljes döntések tekintetében alkalmazza. A *jó és gonosz* elve az egyén jóléte érdekében hozott döntések hatalmát hangsúlyozza valamilyen módon. A keresztény hagyományban a fát gyakran almafaként ábrázolják, ám a szöveg nem állítja, hogy almáról van szó.

Mi a fáról alkotott rabbinikus nézőpont? A rabbik körében számos nézet elterjedt. Néhányan úgy gondolták, hogy a szőlőtőről van szó, mert semelyik más gyümölcs nem okoz annyi nyomort és szorongatást. Más rabbik úgy vélték, hogy búza volt, mert akkoriban úgy gondolták, hogy a búza fán terem. Mivel a búza az ismeretet képviseli, a gyermek csak akkor kezd el tanulni, amikor elég idős ahhoz, hogy búzát egyen. A harmadik rabbinikus nézőpont szerint fügefá volt, és ennek leveleit használták arra, hogy eltakarják magukat. Egy másik nézőpont szerint citrusfa volt, héberül *etrog*, mert Éva látta, hogy *jó volt eledelre* (I. Mózes 3:6); ez arra a részre utal, aminek íze van, ami a rabbinikus hagyomány szerint az *etrog*.

B. A kert folyói: I. Mózes 2:10-14

Ez a rész a kert meghatározott folyóiról szolgál részletekkel. A 10. versben először a négy folyó forrásáról olvasunk: *Folyóvíz jő vala ki édenből a kert megöntözésére; és onnét elágazik, és négy főágra szakad vala. Az elsőnek neve Pison, ez az, amely megkerüli Havilah*

egész földét, ahol az arany terem. És annak a földnek aranya igen jó; ott van a Bdellium és az Onix-kő.

Ma ez a folyó ismeretlen, bár a rabbinikus hagyomány szerint ez a Nílus folyó volt. Az I. Mózes 25:18-ban is megemlített *Havilah földje* ma Közép-Arábia, Izraeltól keletre. Tudjuk, hogy hol van *Havilah földje*, de nem ismerjük a folyó helyszínét ezen a földön. A 11. és 12. vers kijelenti, hogy ez az a hely, *ahol az arany terem, és annak a földnek aranya igen jó*. Van még ott *bdellium*, a kámfor növény édes illatú, aromás gyantája. Megemlíti még az *ónix követ*, így hangsúlyozva, hogy a föld bővölködik vízben és drágakőben. Ezek a drágakövek a sátáni bukást megelőző kor emlékei. Sátán bukását megelőzően ez a terület telve volt különféle drágakövekkel, Ezékiel 28:13 szerint.

A második folyót a 13. vers nevezi meg: *A második folyóvíz neve pedig Gihon; ez az, amely megkerüli az egész Khús földét.*

Ez a folyó is ismeretlen ma előttünk. *Megkerüli az egész Khús földét*. A *Khús* elnevezést gyakran használják Etiópiára, ám ez jelen esetben földrajzi problémához vezetne. Egy másik, *Khús* nevű hely a Kassiták földje, vagy más néven a Kosszeabeliek földje. Ez a hely Mezopotámiától és a Tigris folyótól is keletre fekszik. Itt erről a *Khúsról* van szó, és pontosan beillik a földrajzi képbe is.

A harmadik folyót a 14. versben látjuk: *És a harmadik folyóvíz neve Hiddekel; ez az, amely Asszírria hosszában folyik.*

Ezt a folyót ma Tigris folyó néven ismerjük. Ez az, amely *Asszírria hosszában folyik*. A Tigris folyó Asszírriában van, ami ma Észak-Irak.

A negyedik folyóvíz pedig az Eufrátesz a 14. vers második részében. Ezt a folyót ma is jól ismerjük; az ősi Babilóniában helyezkedik el, vagyis a mai Irak területén. A négy folyóból, amelyekből kettőt ma is ismerünk, kettő pedig ismeretlen. A földrajzi különbségek minden valószínűség szerint a Noé-i özönvíz hatásaira vezethetők vissza, ami átírta az akkori földrajzot.

Az édenben lévő kert leírásának összegzéseként elmondhatjuk, hogy jól öntözött kert volt. Mivel Ádám művelte meg a földet, nem kellett messzire mennie ahhoz, hogy vizet merítsen. Ráadásul fák már voltak ültetve, melyek kedvesek voltak a tekintetre, és eledelre jók. A kert fáról azt tudhatjuk meg, hogy Isten szándékosan olyan helyet teremtett, ahol a létfenntartás és a szépség is élvezhető.

III. AZ ÉDENI SZÖVETSÉG: I. MÓZES 2:5-17

Az édeni szövetség két részből áll. Az első részt I. Mózes 1:28-30-ban találjuk, és az első négy rendelkezést írja le: először is azt, hogy benépesüljön a föld; másodszer azt, hogy hatalmuk van az anyagi világ fölött; harmadszor azt, hogy hatalma van az állatok birodalma fölött; és negyedszer pedig azt, hogy vegetáriánus étrendjük volt. Ez a rész az édeni szövetség második részével foglalkozik, és a maradék három rendelkezéssel: a kertben folyó fizikai munkával; a kertben megengedett és megtiltott ételekkel; és az engedetlenség büntetésével.

A. Fizikai munkavégzés a kertben: I. Mózes 2:15

És vevé az Úr Isten az embert, és helyezteté őt az éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.

Az édeni szövetség ötödik rendelkezése a kertben végzett fizikai munkára vonatkozik: a *művelésre és az őrzésére*. Ez történt: *vevé az Úr Isten az embert* az ember teremtésének eredeti helyszínéről, és *helyezteté őt az éden kertjébe*. Ádám a kerten kívül lett teremtve, és utána lett a kertbe helyezve. A héber *helyezni* szó szószerinti jelentése „pihenni”. Isten „pihentette” őt éden kertjében, hiszen a kert nyugvóhely volt, ahogyan az ígélet földje is nyugvóhely Zsoltárok 95:11-ben.

Két célja volt: *művelni*, vagyis „megmunkálni”, „szolgálni”. Figyeljük meg, hogy a fizikai tevékenység az eredeti teremtés része volt. A munka nem az ember bukása után lépett a képbe, már jelen volt a bukás előtt is. A fizikai tevékenység Istennek szóló lelki szolgálat volt. Az ember nem azért volt ott, hogy neki szolgáljon, hanem hogy ő szolgáljon. Aztán a vers így folytatódik: *és őrizze azt*. Ez a héber szó azt jelenti, hogy „védelmezni”, ahogyan ezt I. Mózes 3:24-ben is látjuk. Ez azt jelenti, hogy „fenntartani az engedelmességet”, „nagy gondosságot gyakorolni valami fölött, egészen a védelemig”. A kert őrzése Istennek való engedelmesség.

Ismétlem, a munka nagyon is részét képezte a tökéletes állapotnak. Ekkor azonban még a munka könnyű volt, és a föld könnyen termő volt. Nem fáradtságos munkáról volt szó, nem izzadságos munkáról. Az csak a bukás után következett el.

B. Engedélyezett és tiltott ételek a kertben: I. Mózes 2:16-17a

És parancsola az Úr Isten az embernek, mondván: A kert minden fájáról bátran egyél.

Az édeni szövetség hatodik rendelkezése az engedélyezett és tiltott ételek voltak. Az első valódi parancsolatot itt látjuk az Írásban, a 16. vers első részében: *És parancsola az Úr Isten az embernek*. A 16. vers második részében először azokkal foglalkozik, amelyek megengedettek: *A kert minden fájáról bátran egyél*. Az embernek ekkor is szigorúan vegetáriánusnak kellett lennie; bármely zöldségből ehetett.

Aztán a 17. vers első részében látjuk az első tiltást: *De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél;*

Ez a tiltás próba volt arra, hogy hogyan válaszol az ember Isten akaratára. Isten akaratának felismerése és az annak való alávetettség. Az ember nem feltételezhette azt, hogy csak azért, mert hatalmat kapott a föld fölött, Istentől függetlenül élhet, és mentes lehet Isten törvénye alól.

A kérdés ez: „Vajon az ember Sátánhoz hasonlóan elutasítja-e Isten jogát az uralkodásra, és Istentől függetlennek nyilvánítja-e magát?” Ez a próba csupán próbaidőre szólt. Az ember nem megerősített, teremtményi szentségben élt, ami azt jelenti, hogy szentnek lett teremtve, ám ekkor a szentsége nem volt megerősítve. Az embernek megadatott az ellentétes döntés hatalma: az a képesség, amellyel a saját természete ellenére dönthet. Tökéletes és szent volt, ám képes volt szentségtelen, tökéletlen döntés meghozatalára is. Az embernek egyedül kell döntenie arról, hogy szereti Istent és engedelmeskedik neki. Ha az ember kiállta volna ezt a próbát, szentsége végül megerősítésre került volna, és képtelen lett volna bűnt elkövetni.

Hasonló dolog történt az angyalokkal is. Sátán lázadásakor az angyalok döntés előtt álltak. Rendelkeztek az ellentétes döntés hatalmával, így azok, akik Sátánt követték megerősítették a gonoszságukban, s most nem tehetnek mást, vétkeznek. Azok az angyalok, akik nem Sátánt választották, megerősítették a szentségükben, és többé nem képesek úgy dönteni, hogy vétkeznek. A szentségük megerősített. Egy próbaidő után, ha az ember kiállta volna a próbát, ő is megerősített volna a szentségében. Ehelyett a szentségtelenségében lett

megerősítve; bűnös természete van, és nem tehet mást, vétkezik. Az ember ebben az állapotban marad egészen addig, amíg Isten nem kezdeményezi a változást. Azoknak, akik hívők, feltámadott testük lesz; aztán, miután az igazságunk megerősítették, többé nem leszünk képesek vétkezni.

C. Az engedetlenség büntetése: I. Mózes 2:17b

mert a mely napon ejéndel arról, bizony meghalsz.

Az édeni szövetség hetedik rendelkezése a büntetés, vagyis a lelki halál. A halál ugyanazon a napon történik, mint a parancsolat megszegése: *a mely napon ejéndel arról*. Ez nyilvánvalóan a lelki halálra utal, hiszen Ádám nem halt fizikai halált azon a napon, amelyen evett. Lelki értelemben meghalt, és ez az Istentől való elválasztást jelenti. A héber kifejezés a *mot tamut*, amely kifejezés ugyanazt a héber szótövet kétszer használja a hangsúlyosság érdekében. A szószerinti fordítás így hangzana: „bizonyosan halálnak halálával lakolsz”. Ezt az alakot tizennégyszer találjuk meg: I. Mózes 2:17, 3:4, 20:7; I. Sámuel 14:44, 22:16; I. Királyok 2:37, 42; II. Királyok 1:4,6,16; Jeremiás 26:8; Ezékiel 3:18, 33:8 és 14. Isteni vagy királyi rendeléssel bejelentett halálos ítéletre utal. Mózes első könyvének szövegekörnyezetében ez isteni rendelés, így itt az eredendő bűn fogalmát látjuk.

A judaizmus természetesen nem hisz az eredendő bűnben, akkor tehát hogyan magyarázzák ezt a verset? Legalább négy rabbinikus nézőpont létezik ezzel kapcsolatban. Először is, néhány rabbi szerint *a mely napon* Ádám evett, nem halt meg, csupán halandóvá vált. Másodszor, egyesek azt gondolják, hogy Isten szánalomból hagyta, hogy Ádám éljen még egy Isten időszámítása szerinti napot, ami ezer évnek felel meg. Ádám természetesen csak kilencszázharminc évig élt, így a rabbik azt tanítják, hogy Ádám életének utolsó hetven éve Dávidnak adatott, aki különben halva született volna. A harmadik rabbinikus nézet szerint az *a mely napon* kifejezés a hétnek arra a napjára vonatkozott, amelyen Ádám végül meghalt. A negyedik nézőpont szerint Ádám valóban meghalt volna *aznap*, ha nem bánta volna meg tettét, de ezt tette. A rabbik ezekbe a különféle nyakatekert magyarázatokba bonyolódnak, azért, hogy elkerüljék az eredendő bűn elvét.

IV. A NŐ MEGTEREMTÉSE: I. MÓZES 2:18-25

A. A kerti helyzet: I. Mózes 2:18

És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek néki segítő társat, hozzá illőt.

Az utolsó rész a helyzet leírásával indul: *És monda az Úr Isten*. Ismét isteni bejelentést látunk. A rendelése itt a 18. vers elején található: *Nem jó az embernek egyedül lenni*. A teremtés hat napján leírt dolgokkal szemben ez az egyetlen dolog, amelyről Isten azt mondta, hogy *nem jó*. Például az I. Mózes 1:8-ban leírt ég nem teljes a 18. vers égitestei nélkül, vagy a 20. vers madarai nélkül; a 10. versben leírt tengerek nem teljesek a 21. vers halai nélkül; a 10. versben leírt föld nem teljes a 25. és 26. versekben leírt állatok és ember nélkül; s ugyanígy a férfi sem teljes a nő nélkül. A *jó* szó az Isten célján belül megfelelő, illetve illő dolgokat jellemzi. Nem szerepelt Isten céljai között az, hogy a férfi egyedül legyen.

A 18. vers második felében Isten azt mondta: *szerzek néki segítő társat, hozzá illőt*. Ez kifejezi Ádám szükségét egy segítőtársra. Modern világunkban néhányan ezt lekicsinylő kifejezésnek tartják. Nem az. Magára Istenre is ugyanezzel a héber szóval utalnak, vagyis az *eizer*-rel, melynek jelentése: „segítő”. A következő részekben használják ezt a szót Isten jellemzésére: II. Mózes 18:4; V. Mózes 33:7,26,29; I. Sámuel 7:12; Zsoltárok 20:3, 33:20,

46:2, 70:6, 115:9-11, 124:8, és 146:5. Istenre használják a szót, ezzel is azt mutatva, hogy nincs negatív töltete a szónak.

Amikor Isten azt mondja: *hozzá illőt*, a *kenegdo* szót használják. Csak itt és a 20. versben található ez a szó, és szószerinti jelentése: „segítő, aki előtte van”. A hangsúly azon van, hogy szembetűnő, teljes mértékben látszik, szem előtt van. Ha mindezeket a fogalmakat összesítjük, az alapvető jelentés a következőket tartalmazza: hozzá hasonló segítő; személyre szabott segítő; méltó segítő; neki megfelelő segítő; segítő, aki felemelkedik a vele szemben lévőhöz; a társ segítője. Minden, amit a férfi a teremtésekor megkapott, azt a nő is megkapta. A nő az, aki tökéletesen kiegészíti a férfit, aki megfelel mindannak, ami a férfitől hiányzik; az, aki képes azt tenni, amire a férfi egyedül képtelen. A férfi úgy lett teremtve, hogy szüksége van egy társ segítségére, a nő pedig mind fizikailag, mind szociálisan, mind pedig lelkileg megfelel neki. A bukás előtti vezetés nem versenyszerű, hanem kiegészítő vezetés volt.

B. Ádám szükségének felfedezése: I. Mózes 2:19-20

Isten előtt már ismert volt Ádám szükséglete, de azt akarta, hogy maga Ádám is ráébredjen saját hiányosságára. Isten ezt különleges módon teszi, hiszen Ádámnak adja a tekintélyt az állatvilág elnevezésére: *És formált vala az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat, és mindenféle égi madarat, és elvivé az emberhez, hogy lássa, minek nevezze azokat; mert a mely nevet adott az ember az élő állatnak, az annak neve. És nevet ada az ember minden baromnak, az ég madarainak, és minden mezei vadnak; de az embernek hozzá illő segítő társat nem talált vala.*

Az állatvilág forrásáról a 19. vers első része számol be: *És formált vala az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat.* Ezek a vadállatok, hiszen a 20. vers szerint háziasított állatok ekkor már voltak a kertben. Isten *mindenféle égi madarat* is formált. Az állatvilág és az ember eredete ugyanaz: *a földből* való.

Az állatvilágot Isten teljhatalmúlag az ember elé vitte a 19. vers második része szerint: *és elvivé az emberhez, hogy lássa, minek nevezze azokat.* Ez a vers azt mutatja, hogy az ember azzal a képességgel lett teremtve, hogy beszéljen héberül. Ezt két kulcsfontosságú okból tudjuk. Először is a Bábel tornyánál szereplő nevek mind héberül vannak, és csakis héberül van értelmük, bár a zsidó nép ekkor még nem létezett. Bábel tornya után már megváltozott a helyzet, akkor már nem héber nevek is szerepelnek. Másodszor, Bábel tornya előtt a Bibliában szereplő szójátékoknak csakis héberül van értelme. I. Mózes 2:23, 3:20, 4:1 és 25 mind példák arra, hogy Ádám és Éva olyan szójátékot használt, aminek csakis héberül van értelme – ez is bizonyítja, hogy Ádám „anyanyelve” a héber volt.

Az ember az állatok elnevezésével kezdi meg az állatvilág fölötti uralmát a 19. vers harmadik szakasza szerint: *mert a mely nevet adott az ember az élő állatnak, az annak neve.*

Az elnevezés a tekintély gyakorlását jelenti. IV. Mózes 32:37, 38-ban Rúben fiai által gyakorolták tekintélyüket, hogy városokat neveztek el és neveztek át az elfoglalt területeken. II. Királyok 23:34-ben Fáraó Nékó a Júda fölötti tekintélyével élve megváltoztatta *Eliákim* nevét *Joákimra*; II. Királyok 24:17-ben Babilon királya a Júda fölötti hatalmánál fogva *Mattania* nevét *Sedékiásra* változtatta. A tekintély gyakorlásának egyik formája az elnevezés. Az *az annak neve* kifejezés megerősítette az ember tekintélyét az állatvilág fölött. Aminek elnevezte őket héberül, az lett az állatok héber neve.

A 20. vers első része kijelenti: *És nevet ada az ember* az állatok három csoportjának: először is *minden baromnak*, vagyis a háziasított állatoknak, akik már a kertben voltak, és nem kellett

az ember elé vinni őket; másodsor, *az ég madarainak*; és harmadszor, *minden mezei vadnak*, vagyis a vadállatoknak. Ezzel teljesült be az ember uralma az állatvilág fölött. A 20. vers második részének végén látjuk az okot, amiért Isten Ádámra bízta az állatok elnevezését: *de az embernek hozzá illő segítő társat nem talált vala*. Ádám mostanra saját tapasztalata révén látta, hogy az állatvilágon belül semmi sem elégítheti ki az ő szükségét, semmi nincs, ami kiegészíthetné őt. Ez a folyamat tehát Ádám egyedüllétét fejezi ki. Az ember nem talált olyan élőlényt, amely méltó segítője, társa lehetett volna, s akit az Ádáménak megfelelő néven lehet nevezni.

C. A nő formáltatása: I. Mózes 2:21-22

Bocsáta tehát az Úr Isten mély álmot az emberre, és ez elaluvék. Akkor kivőn egyet annak oldalbordái közül, és hússal tölté be annak helyét. És alkotá az Úr Isten azt az oldalbordát, a melyet kivett vala az emberből, asszonnyá, és vivé az emberhez.

A nő megformálása a 21. vers elején található: *Bocsáta tehát az Úr Isten mély álmot az emberre, és ez elaluvék*. Itt a héber *tardemiah* szót használja, melynek jelentése *mély álmom*, amit Isten hozott létre. A rabbik ezt a részt úgy magyarázzák, hogy itt a tanítás lényege az, hogy a férfinak nem szabad állandóan veszekednie a feleségével; ha az asszony valami olyat tesz, ami neki nem tetszik, akkor egyszerűen ne vegyen róla tudomást, vagy „aludjon rá egyet”. Ez persze nagyszerű alkalmazás lenne, de sajnos nem ez a vers exegézis szerinti jelentése.

A valaha végzett legelső műtét a 21. vers második részében következik: *Akkor kivőn egyet annak oldalbordái közül*. Itt a héber *tzeila* szót használja – ez szó szerint nem „bordát”, hanem „oldalt” jelent, és Ádám oldalára utal. Ugyanezt a szót használják a szövetség ládájának oldalára, vagy burkára (II. Mózes 25:12,14, 37:3,5); épület oldalára is használják a szót (II. Mózes 26:20, 36:25), valamint a templom oldalkamráira (Ezékiel 41:5-8); egy domb vonulatára vagy oldalára is ezt a szót használják (II. Sámuel 16:13). Kizárólag itt fordították a szót „bordának”, ám helyesebb következetesnek lenni, és fenntartani azt, hogy ez Ádám oldalát jelentette. Ez azt jelentené, hogy a nőt a férfi testének egy nem meghatározott részéből teremtették. Hús és csont elegyéből, és Isten használta is a csontozat kapcsolódó húst, amint ezt a 23. versben megfigyelhetjük; Ádám oldalából vétetett, hogy a nő egyenlőségét mutassa. Ezután Isten *hússal tölté be annak helyét*, ezzel azonnal meggyógyítva Ádámot a műtétből.

Éva teremtése a következő pont a 22. versben: *és alkotá az Úr Isten azt az oldalbordát, a melyet kivett vala az emberből*; más szóval valami ki lett véve Ádám oldalából, ami húst és csontot is tartalmazott. A rabbik így próbálják megmagyarázni, hogy Isten miért Ádám oldalát, vagy bordáját választotta: Isten nem Ádám fejének egy részét használta, hogy a nő ne legyen büszke legyen; nem is a szemét választotta, nehogy a nőnek igéző szeme legyen; nem is a fülét, nehogy a nő mindent meg akarjon hallani; nem is a szájából, nehogy a nő túl sokat beszéljen; nem is a szívéből, nehogy a nő féltékeny legyen; nem is a kezéből, nehogy a nő mindent megragadjon; nem is a lábából, nehogy a nő ide-oda császáljon; hanem a bordájából, amit akkor sem látunk, ha az ember meztelen. Végezetül pedig a rabbik arra a következtetésre jutottak, hogy a fentiek igazán nem segítettek a helyzeten!

A 22. vers utolsó kifejezése szerint *asszonnyá alkotá*, vagyis „építette”. Mózes első könyvének erre a részére alapuló újszövetségi tanítások az I. Korinthus 11:8: *Mert nem a férfiú van az asszonyból, hanem az asszony a férfiúból*; és I. Timótheus 2:13: *Mert Ádám teremtett elsőnek, azután Éva*.

A szöveg így zárul: *és vivé az emberhez*. Éva tehát Isten ajándéka volt Ádámnak, ő *a hozzá illő segítség*.

D. Ádám válasza: I. Mózes 2:23

És monda az ember: Ez már csontomból való csont, és testemből való test: ez asszonyembernek neveztessek, mert emberből vétetett.

Ádám válasza ez: *és monda az ember*. Ez volt Ádám azonnali válasza, melyek egyúttal az ember első feljegyzett szavai is. Ezekkel a szavakkal elismerte Éva forrását. Ádám így kiált: *Ez már csontomból való csont, és testemből való test*. II. Sámuel 5:1 ezt szövetségi formulaként használja, amikor a tíz törzs hűséget esküdött Dávidnak. Ez a kifejezés az elkötelezettség szövetségi, házassági kijelentése, ezért a nő Ádám kiegészítője; a férfi nem teljes nélküle.

Ádám így szólt: *ez asszonyembernek neveztessek, mert emberből vétetett*. Itt nevezi el Évát, és egy újabb szójáték figyelhető meg. Héberül „*ishah*”-nak neveztessek, mert az *ish*-ből vétetett”. Ez ismételtén azt mutatja, hogy a héber volt az elsődleges nyelv, mivel ez a szójáték is csak héberül működik. A nő a férfiből teremtett, neki adatott, és róla lett elnevezve. A rabbinikus hagyomány szerint mindketten húszévesek voltak teremtésükkor.

E. A házasság fogalma: I. Mózes 2:24

Annakokáért elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját, és ragaszkodik feleségéhez: és lesznek egy testté.

Ez a vers a házasság fogalmáról szól: *Annakokáért elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját*. A héber nyelv kihangsúlyozza, hogy ez a házasság alapja. Ahhoz, hogy *elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját*, el kell vágnia a köteléket, és az alávetettségéből tiszteletre jutni, ami nem annyira fizikai, mint inkább értelmi és érzelmi elválás. Az elhagyás, vagy elválás nem negatív értelmű szó, inkább pozitív; az egyén a hűségét egyik személy helyett egy másiknak adja.

Aztán *ragaszkodnia kell az ő feleségéhez*. A férfi a szülei helyett a feleségének adja hűségét. Ebben a kifejezésben a héber *ragaszkodik* szó jelentése „ragasztóként ragadni”. Gyakran a szövetség fenntartását jelzi a szó (V. Mózes 4:4, 10:20, 11:22, 13:4, 30:20). Most már új hűséggel bír, a férfi sorsa már a nő sorsához kötődik, nem pedig a szülei sorsához. Az emberiség teremtése elérte célját a férfi és nő egymást kiegészítő partnerségében.

Majd így szól: *lesznek egy testté*. Az egység a szexuális egyesülés során következik be. Ádám szövetségileg kapcsolódott Évához; az első szexuális egyesülés által *egy test* lettek.

F. Az intimitás fogalma: I. Mózes 2:25

Valának pedig mindketten meztelenek, az ember és az ő felesége, és nem szégyenlik vala.

Ez a rész a férfi és a nő ártatlanságával végződik. Ez az intimitás fogalma. Kívánság nélkül tudtak egymás meztelenségére nézni. Kényelmesen érezték magukat egymással. Átlátszóság volt közöttük, nem volt rejtegetnivalójuk. Nem féltek attól, hogy a gonosz kihasználja őket. Teljes volt a kitettség, szégyen nélkül. Meztelenek voltak Isten és egymás előtt szégyen nélkül, hiszen nem tettek semmi rosszat. Ekkor még vágy sem volt, ami a lélekkel harcolt volna. Ezzel az egységgel zárul Ádám és Éva teremtésének beszámolója.